

2

อิทธิพลจากการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ต่อการเกิดสันติภาพและความมั่นคง ของเสรีนิยมคลาสสิก

นางาเอก ดร.หิสาโชยญู มั่งคั่ง
รองผู้อำนวยการกองวิชาเสนาธิการกิจ
ฝ่ายวิชาการ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

“

ความมั่นคงและสันติภาพใน**ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิก**
 มาจากความคิดมนุษย์นิยมที่เชื่อว่ามนุษย์มีความสำคัญที่สุด
 และสามารถมีความสุขได้ด้วยการใช้ชีวิตในทางโลก
 ภายใต้ระเบียบทางสังคมที่ไม่ต้องอ้างอิง
 เรื่องพระเจ้าและโลกหลังความตาย

”

บทนำ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามว่าแนวคิดเรื่องมนุษย์นิยมซึ่งกลับฟื้น
 ขึ้นมาในยุโรปช่วงการฟื้นฟูศิลปวิทยาการมีอิทธิพลต่อการเกิดสันติภาพและความมั่นคง
 ตามทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกได้อย่างไร โดยเสรีนิยมคลาสสิกมีฐานความคิดอยู่ที่
 การมองมนุษย์ว่าสำคัญที่สุดในบรรดาสรรพสิ่งในโลกและจักรวาลและให้คุณค่ากับเหตุผล
 และเสรีภาพของมนุษย์มากที่สุดเมื่อเทียบกับคุณค่าอื่น ๆ ที่มนุษย์ถืออยู่ สันติภาพที่เกิดขึ้น
 มีรากฐานที่แท้จริงมาจากเหตุผลและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีนิยมคลาสสิก
 มองรัฐว่าเป็นเหมือนกับมนุษย์และเสนอว่ารูปแบบที่จะทำให้โลกมีสันติภาพอันถาวร
 คือรัฐที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้สิทธิเสรีภาพ และอยู่ร่วมกันกับรัฐอื่น ๆ
 ด้วยการเคารพกันและกัน ในปัจจุบันปรากฏให้เห็นเป็นโลกเสรีประชาธิปไตยที่นำโดย
 ประเทศตะวันตก ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา และพันธมิตรประชาธิปไตยทั่วโลก

เสรีนิยมคลาสสิก (Classical Liberalism)^๑ เป็นทฤษฎีความสัมพันธ์
 ระหว่างประเทศที่มีรากฐานความคิดมาจากการมองมนุษย์ว่าเป็นศูนย์กลางของโลก
 กล่าวคือมนุษย์นั้นสำคัญที่สุดเมื่อเทียบกับบรรดาสรรพสิ่งต่าง ๆ ในโลกทั้งที่เป็นรูปธรรม
 และนามธรรม แนวคิดเช่นนี้เรียกว่า “มนุษย์นิยม (Humanism)” ซึ่งเกิดขึ้นในยุค
 กรีกโบราณและได้รับความสนใจอีกครั้งในช่วงการฟื้นฟูศิลปวิทยาการช่วงศตวรรษที่ ๑๕
 บทความนี้ต้องการอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดมนุษย์นิยมในยุคฟื้นฟู

และเมื่อรัฐเสรีนิยมพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ แล้ว แนวคิดมนุษยนิยมจะขยายตัวออกไปสู่ระดับระหว่างประเทศและโลกจะเข้าสู่เส้นทางแห่งสันติภาพอันถาวรในที่สุด ทั้งนี้หนทางไปสู่สันติภาพดังกล่าวนี้ มนุษยชาติยังคงต้องต่อสู้ดิ้นรนให้เข้าไปถึงให้ได้ร่วมกันบนพื้นฐานของเสรีนิยมคลาสสิก

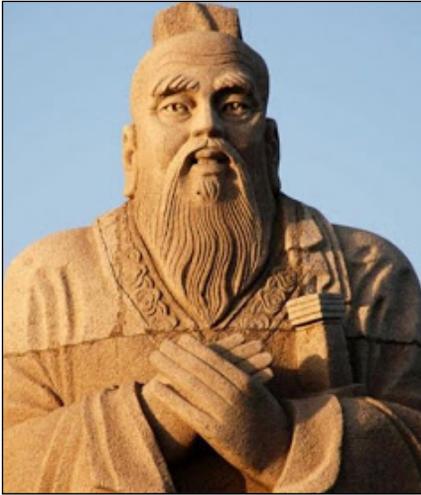
ประเด็นต่าง ๆ ในบทความนี้ประกอบด้วย ประเด็นแรก แนวคิดเรื่องมนุษยนิยมในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ประเด็นที่สอง การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมจากยุโรปยุคกลางเข้าสู่ยุคใหม่ โดยเริ่มจากสภาพยุโรปยุคกลางปรากฏการณ์สำคัญที่เป็นจุดเปลี่ยนเข้าสู่ยุคใหม่ และจบที่ยุโรปยุคการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ การปฏิรูปและสงครามศาสนา ประเด็นที่สาม ผลจากกระแสมนุษยนิยมที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางความคิดในยุโรป ซึ่งกลายเป็นแนวคิดเสรีนิยมคลาสสิกในเรื่องปัญหา (Enlightenment) ประเด็นที่สี่ ข้อจำกัดของทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกในการสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ โดยพิจารณาของ อี เอช คาร์ (E. H. Carr) เรื่องอำนาจและจริยธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นหลักในการวิจารณ์ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิก และประเด็นสุดท้าย บทบาทของกองทัพเรือในการสร้างสันติภาพระหว่างประเทศตามทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิก

แนวคิดเรื่องมนุษยนิยมในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ

มนุษยนิยมเป็นกระแสความคิดที่ดำรงมาตลอดประวัติศาสตร์โลก วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นหลักในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ในปัจจุบันก็ตั้งอยู่บนหลักความเชื่อว่ามีมนุษย์นั้นมีเหตุผล สามารถเข้าใจสรรพสิ่งต่าง ๆ ในโลกได้ว่ามีธรรมชาติเป็นอย่างไร มีกำเนิดจากอะไร เช่น ความเข้าใจว่าโลกหมุนรอบตัวเองเกิดเป็นกลางวันและกลางคืน โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์เกิดเป็นฤดูกาล ดวงจันทร์หมุนรอบโลกทำให้เกิดน้ำขึ้นน้ำลง เป็นต้น และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์เพื่อความสุขของตนเองและสังคม แนวคิด “มนุษยนิยม” เป็นความเชื่อว่ามีเหตุผล รวมไปถึงอารมณ์ ความรู้สึก และความต้องการทางกาย เช่น กิน นอน พักผ่อน และสามารถสื่อสารความคิดของตนเองออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้

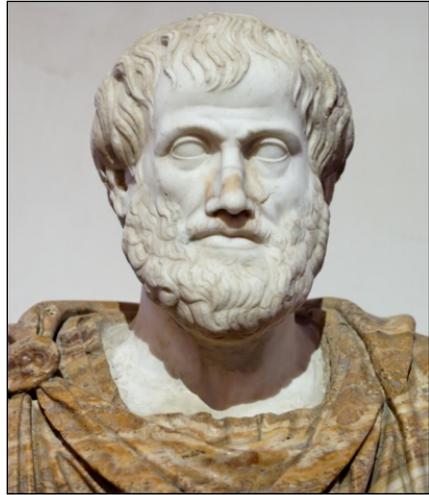
คอร์ลิส ลามองต์ (Corliss Lamont) มองว่าความคิดเรื่องมนุษยนิยมนี้เป็นปรัชญาที่สมบูรณ์แบบที่สุดเท่าที่มนุษย์เคยมีมาเพราะหลักพื้นฐานมนุษยนิมนั้นมีประจักษ์พยานสนับสนุนความจริงมาโดยตลอด และมนุษยนิยมยังทำให้เราปลดปล่อยพลังในการสร้างสรรค์ของมนุษยชาติ ทำให้มนุษย์ต่างชาติต่างภาษาสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์กันได้ เพราะมีความเป็นมนุษย์ร่วมกัน^๒ เช่น คนไทยสามารถเรียนรู้และเข้าใจคนจีนผ่านภาษาจีน

ทางประวัติศาสตร์ กระแสการฟื้นฟูศิลปวิทยาการในเวลานั้นเป็นการต่อต้านอำนาจของคริสตจักรคาทอลิกและข้อจำกัดหรือข้อห้ามทางศาสนาต่อการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ จนกระทั่งเกิดนักคิด นักเขียน และศิลปินมากมายที่หันไปศึกษาเรื่องของเหตุผล แล้วนำมาสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง แทนที่จะสร้างผลงานเพื่อตอบสนองความเชื่อและศรัทธาทางศาสนาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เช่น ภาพวาดการสร้างมนุษย์คนแรก ที่เพดานโบสถ์ซิสทีน ในปี ค.ศ.๑๕๑๑ ของไมเคิลแองเจโล ภาพวาดโมนา ลิซา ในปี ค.ศ.๑๕๐๓ - ๑๕๐๖ ของลีโอนาร์โด ดา วินชี เป็นต้น

ภาพขงจื้อ

ที่มา : <https://www.ancient.eu/image/969/confucius/>

ภาพอริสโตเติล

ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Aristotle#/media/File:Aristotle_Alttemps_Inv8575.jpg

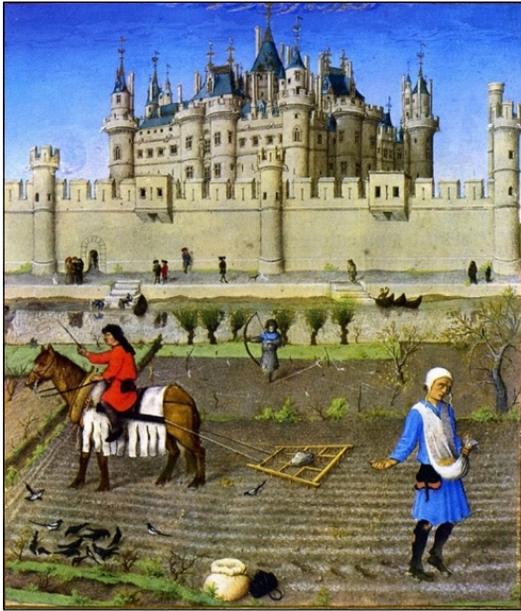
การที่เรามองตมมองว่าแนวคิดมนุษยนิยมนั้นเป็นปรัชญาที่สมบูรณ์แบบที่สุด ปรัชญาหนึ่งไม่เพียงเพราะเคยปรากฏขึ้นในโลกตะวันตกยุคโบราณอย่างกรีกและโรมันเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการแกะสลักรูปปั้นเหมือนของวีรบุรุษเฮนเนส เช่น เฟอร์คีส บทละคร สุขนาฏกรรมของอริสโตฟานีส บทสนทนาของเพลโตว่าด้วยความงาม ความยุติธรรม หรือความกล้าหาญ หรือหนังสือจริยศาสตร์ของอริสโตเติล แต่มนุษยนิยมยังเกิดขึ้นในโลกตะวันออก เช่น ในจีนที่มีขงจื้อเป็นตัวอย่างหรือในอินเดียที่มีพุทธศาสนาเป็นตัวอย่างในโลกตะวันตก ศิลปะกรีกและโรมันอย่างรูปปั้นของเทพเจ้ากรีกและโรมันจะมีลักษณะที่เหมือนมนุษย์มาก ต่างจากเทพเจ้าในดินแดนอื่น อย่างอียิปต์ที่เป็นเทพฮอรัสที่มีศีรษะเป็นนก ศิลปะดังกล่าวสะท้อนว่าผู้สร้างงานใช้มนุษย์เป็นต้นแบบของงาน ในจีนขงจื้อสร้างปรัชญา

ของตนเองขึ้นมาจากการให้ความสำคัญกับมนุษย์ที่เรียกว่า “เฮริน” ซึ่งหมายถึงมนุษยธรรม^๖ ขงจื้อต้องการสร้างรัฐที่สมบูรณ์แบบโดยให้มี “จวินจื้อ” หรือวิญญูชนเป็นผู้ปกครอง สารสำคัญของวิญญูชน คือผู้ที่รู้จักรักมนุษย์ผู้อื่น รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ความคิดเรื่อง “เฮริน” ในปรัชญาขงจื้อก็สะท้อนความเป็นมนุษย์นิยมด้วย พุทธศาสนาก็สอนให้เรา รู้จักฟังตนเอง ไม่ขอร้องอ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ตกลงบันดาลสิ่งที่ต้องการให้ ไม่ว่าจะเป็นที่ร่ำรวยสิน ชื่อเสียง หรืออำนาจ มนุษย์เท่านั้นเป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตตนเอง ความคิดเช่นนี้ของพุทธศาสนาก็สะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบริบททางประวัติศาสตร์ในยุโรปแล้วจะพบว่ามนุษยนิยมในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการนั้นเป็นการย้อนกลับไปนำเอามรดกทางอารยธรรมของกรีกและโรมันมาฟื้นฟูใหม่ โดยลอกเลียนแบบงานของนักคิดและศิลปินยุคคลาสสิกมาและต่อยอดหรือปัดฝุ่นความคิดและผลงานเหล่านั้นจนกระทั่งได้ความคิดใหม่ที่นำพาโลกให้ก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ จุดเริ่มต้นของการฟื้นฟูศิลปวิทยาการเริ่มต้นในอิตาลีเพราะเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญในเมดิเตอร์เรเนียน จากนั้นอารยธรรมกรีกและโรมันก็ขยายเข้าไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น ประเทศยุโรปเหล่านี้สร้างรัฐชาติสมัยใหม่ขึ้นมาจากอารยธรรมกรีกและโรมัน เห็นได้ชัดจากสถาปัตยกรรมและภาษาที่มีรากมาจากกรีกและลาติน ประเด็นสำคัญคือมรดกทางอารยธรรมดังกล่าวยังคงดำรงมาหลายศตวรรษตั้งแต่ศตวรรษที่ ๕ ช่วงโรมล่มสลายจนถึงศตวรรษที่ ๑๕ ช่วงการฟื้นฟูศิลปวิทยาการได้อย่างไร เนื้อหาบทความต่อไปจะตอบคำถามนี้

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของยุโรปจากยุคกลางสู่ยุคใหม่

ตามความเข้าใจของนักศึกษาอารยธรรมตะวันตกโดยทั่วไปมักจะมองว่ายุโรปยุคกลางเป็นยุคมืดในความหมายที่ว่าไม่มีความคิดใหม่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้เพราะเป็นเวลาของการครอบงำโดยศาสนจักรที่โรม สภาพทางสังคมของยุโรปก็เป็นสังคมพัวดัด ในรูปของระบบศักดินาสวามิภักดิ์ ความเข้าใจว่ายุโรปอยู่ในยุคมืดเช่นนี้น่าจะคลาดเคลื่อนไปจากความจริงเพราะมีความพยายามในการฟื้นฟูความคิดแบบกรีก - โรมันมาเป็นระยะตั้งแต่กรุงโรมล่มสลาย อีกทั้งความคิดกรีก - โรมันยังได้รับการรักษาไว้โดยจักรวรรดิโรมันตะวันออกที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล ปรัชญาของเพลโตและอริสโตเติลก็ได้รับการนำมาใช้อธิบายคริสต์ศาสนาโดยเซนตอ็อกัสตินและเซนตโทมัส อควินัส ตามลำดับ ดังนั้นความเข้าใจว่ายุคกลางของยุโรปเป็นยุคมืดนั้นจึงไม่จริงเสียทีเดียวในความเป็นจริงยุโรปยุคกลางเป็นความพยายามในการต่อสู้ระหว่างศาสนจักรกับอาณาจักรในการยึดกุมความเป็นจริงและอำนาจ ในขณะที่ฝ่ายศาสนจักรพยายามให้ผู้คนรู้สึกว่ามีอะไรดีในโลกที่พวกเขาอาศัยอยู่ในปัจจุบันจนต้องมอบความศรัทธาให้กับชีวิตในโลกหน้า

ภาพระบบฟิวคัลและระบบแมนเนอร์ในยุโรปยุคกลาง

ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/Medieval_demography#/media/File:Les_Tr%C3%A8s_Riches_Heures_du_duc_de_Berry_octobre_detail.jpg

อันนิรันดร์กับพระเจ้า ฝ่ายอาณาจักรซึ่งเข้าใจดีว่าความพยายามนี้เป็นเพียงความต้องการรักษาอำนาจของศาสนจักรเอาไว้เท่านั้น ฝ่ายอาณาจักรจึงพยายามต่อสู้เพื่อปลดแอกตนเองออกจากอิทธิพลของศาสนจักรมาโดยตลอด จนกระทั่งบรรลุความสำเร็จในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการที่ต้องพึ่งพาอาศัยมรดกจากกรีกและโรมันซึ่งสะท้อนแนวคิดมนุษยนิยมอย่างชัดเจน ในบทความส่วนที่สองนี้จะฉายภาพพัฒนาการจากยุคกลางสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ

๑. สภาพยุโรปยุคกลาง

การนับยุคสมัยของประวัติศาสตร์อารยธรรมตะวันตกโดยปกติจะแบ่งออกเป็นยุคโบราณ ยุคกลาง ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ยุคใหม่ และยุคร่วมสมัย อารยธรรมตะวันตกคืออารยธรรมกรีกในยุคโบราณ” ดังที่กล่าวมาแล้ว อารยธรรมกรีก - โรมันนั้นมีความเป็นมนุษยนิยมสูงกว่าอารยธรรมอื่น ๆ ในยุคโบราณด้วยตนเอง แม้ว่าอารยธรรมจีนและอินเดียจะมีความเป็นมนุษยนิยมอยู่ด้วย แต่มนุษยนิยมก็ไม่ใช่นวนคิดกระแสหลักในจีนและอินเดียเหมือนอารยธรรมกรีก ดังนั้นจุดเริ่มต้นของอารยธรรมตะวันตกจึงเริ่มที่แนวคิดมนุษยนิยมบนพื้นฐานของคำว่า “เสรีภาพ” อย่างชัดเจน

สาธารณรัฐและจักรวรรดิโรมันรับแนวคิดของกรีกและนำมาปรับใช้ในทางปฏิบัติ โดยยังคงความคิดเรื่องของเสรีภาพเอาไว้ตลอดมา โดยจะเห็นได้จากการที่โรมันสร้างจักรวรรดิของตนเองโดยปล่อยให้พื้นที่ที่ตนเองเข้าไปยึดครองนั้นมีอิสระในทางศาสนา ไม่พยายามเข้าไปเปลี่ยนความเชื่อเดิมของคนท้องถิ่น แต่ด้วยความเป็นจักรวรรดิจึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะมีการใช้อำนาจกดขี่ขูดรีดทรัพยากรเพื่อนำมาสะสมในกรุงโรม เมื่อเกิดกบฏขึ้นในพื้นที่ที่ตนปกครอง โรมันก็จะใช้กำลังทหารในการปราบปรามกบฏและกอบกู้ระเบียบให้กลับมา

การล่มสลายของโรมันตะวันตกมีปัญหาเรื่องการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ต่าง ๆ ทว่าจักรวรรดิเงินทำให้แต่ละพื้นที่ในจักรวรรดิแยกตัวออกมาตั้งตนเป็นอิสระ ปัจจัยที่ทำให้จักรวรรดิโรมันตะวันตกล่มสลาย ได้แก่ กองทัพโรมันที่อ่อนกำลังลงและขาดประสิทธิภาพ เศรษฐกิจที่ถดถอย จักรพรรดิที่ไร้ความสามารถ การแย่งชิงอำนาจระหว่างกันเองภายใน การเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อทางศาสนา และการบริหารจักรวรรดิที่ไร้ประสิทธิภาพ บวกกับการรุกรานจากชนเผ่าเยอรมันที่อยู่นอกจักรวรรดิโรมันและการเปลี่ยนแปลงในทางสภาพอากาศที่ส่งผลต่อการล่มสลายของจักรวรรดิโรมันตะวันตกด้วยเช่นกัน ช่วงเวลาของการล่มสลายเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ.๓๗๖ เมื่อชนเผ่าโกทเข้ามาอยู่ในอาณาจักรโรมันจนกระทั่งปี ค.ศ.๔๗๖ เมื่อจักรพรรดิโรมิวลุส ออกัสตัส ถูกถอดจากบัลลังก์โรมันตะวันตก

เมื่อโรมันตะวันตกล่มสลายลง ศูนย์กลางของจักรวรรดิโรมันก็ย้ายมายังกรุงคอนสแตนติโนเปิลของจักรวรรดิโรมันตะวันออก จากนั้นยุโรปก็เข้าสู่ยุคกลางอย่างช้า ๆ โดยเกิดปรากฏการณ์ทางสังคม ได้แก่ จำนวนประชากรที่ลดลง ประชากรหนีออกไปอยู่ตามชนบท อำนาจรวมศูนย์ในเมืองลดลงและกระจายออกไปยังชนบทมากขึ้น ผู้รุกรานเข้ามาปล้นฆ่าประชาชนเป็นระยะ และชนเผ่าต่าง ๆ อพยพเข้ามาอยู่รวมกันกับผู้คนในเมือง เช่น ชนเผ่าเยอรมันต่างก็เข้ามาตั้งอาณาจักรของตนเองที่แยกออกมาจากจักรวรรดิโรมัน ส่วนในแอฟริกาเหนือและตะวันออกกลางก็อยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิซามูสลิมราวศตวรรษที่ ๗ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้เคยอยู่ใต้การปกครองของจักรวรรดิโรมันตะวันออก อาณาจักรของชนเผ่าต่าง ๆ ส่วนใหญ่ในยุโรปตะวันตกก็รับเอาสถาบันทางการเมืองของโรมันมาใช้ต่อ อารามของศาสนาคริสต์ก่อตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นหน่วยงานในการเปลี่ยนศาสนาของพวกนอกรีตให้เป็นคริสต์ศาสนา ชนเผ่าแฟรงก์ในราชวงศ์คาร์โรลินเจียนได้สร้างจักรวรรดิคาร์โรลินเจียนในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ช่วงปลายศตวรรษที่ ๘ ถึงต้นศตวรรษที่ ๙ โดยมีพื้นที่ครอบคลุมยุโรป

ตะวันตกเกือบทั้งหมด แต่ต่อมาก็เกิดสงครามกลางเมืองและจักรวรรดิก็ถูกรุกรานจากภายนอก ได้แก่ ขนเผ่าไวกิงจากทางเหนือ แมกยาร์จากทางตะวันออก และซาราเซ็นส์จากทางใต้

ในช่วงที่ยุคกลางเข้าสู่จุดสูงสุด (High Middle Ages) หลังจากปี ค.ศ.๑๐๐๐ ประชากรยุโรปเพิ่มมากขึ้นอย่างมากเพราะเกิดนวัตกรรมในทางเทคโนโลยีและทางการเกษตรซึ่งเอื้อให้การค้าเจริญรุ่งเรือง รวมทั้งอากาศของยุโรปในช่วงดังกล่าวก็ช่วยให้พืชพรรณธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ในช่วงเวลานี้มีระบบแมนเนอร์ (Manorialism) ซึ่งเป็นการจัดระบบขานนาให้เข้าไปอยู่ในหมู่บ้านและส่งส่วยและทำงานให้กับขุนนางในท้องถิ่น และระบบฟิวดัล (Feudalism) ซึ่งเป็นโครงสร้างทางการเมืองที่พวกอัศวินและบรรดาขุนนางระดับล่างมอบความจงรักภักดีให้กับลอร์ดที่อยู่เหนือกว่าแลกกับสิทธิการเช่าที่ดินและแมนเนอร์ของลอร์ด ระบบทั้งสองเป็นแนวทางการจัดระเบียบสังคมในช่วงที่ยุคกลางเข้าสู่จุดสูงสุด

ภาพสงครามครูเสด

ที่มา : <https://www.thegospelcoalition.org/blogs/kevin-deyoung/what-about-the-crusades/>

สงครามครูเสด (Crusades) เริ่มต้นครั้งแรกในปี ค.ศ.๑๐๙๕ เป็นความพยายามของชาวคริสต์ในยุโรปตะวันตกในการได้ดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ที่กลับคืนมาจากพวกมุสลิม กษัตริย์ของอาณาจักรในยุโรปตะวันตกเริ่มรวมศูนย์อำนาจเข้ามาสู่เมืองหลวงและสร้างรัฐชาติได้ เช่น ในอังกฤษภายใต้ราชวงศ์นอร์มัน ในฝรั่งเศสภายใต้ราชวงศ์คาปัวร์

ถือเป็นการลดสถานะอนาธิปไตยภายในอาณาจักรได้ ขณะเดียวกันกลับทำให้ความเป็นคริสตจักรที่เป็นอันหนึ่งอันเดียนั้นเสื่อมถอยลงไป ช่วงเวลานี้เองเป็นช่วงเวลาที่สำคัญ อัสสมจารย์นำปรัชญาของอริสโตเติลมาใช้อธิบายศาสนาคริสต์ เป็นการนำศรัทธากับเหตุผลมาประสานเป็นเนื้อเดียวกันและเป็นช่วงที่เกิดมหาวิทยาลัยขึ้นเป็นครั้งแรก เทววิทยาของเซนต์โทมัส อควีนาส ภาพเขียนของจอตโต ดี บอนโดเน วรณกรรมของดันเตและชอเซอร์ การสำรวจของมารีโค โปโล และสถาปัตยกรรมในโบสถ์แบบโกธิค เช่น ที่เมืองชาร์ตส์ ผลงานเหล่านี้เป็นความสำเร็จของอารยธรรมยุโรปสมัยกลาง ซึ่งนำไปสู่ยุคกลางช่วงปลาย

ช่วงปลายยุคกลางเป็นช่วงเวลาแห่งความยากลำบากเพราะเกิดทุพภิกขภัย โรคระบาด และสงครามซึ่งส่งผลให้จำนวนประชากรยุโรปลดลงมหาศาล โรคระบาดที่เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ.๑๓๔๗ - ๑๓๕๐ ที่เรียกว่า “กาฬมรณะ (Black Death)” คร่าชีวิตชาวยุโรปลงไปกว่าหนึ่งในสาม นอกจากนั้นการกวาดล้างพฤติกรรมนอกรีตยังเกิดขึ้นคู่ขนานไปกับความขัดแย้งระหว่างรัฐ เช่น สงครามร้อยปีระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศส สงครามกลางเมือง เช่น สงครามดอกกุหลาบระหว่างราชวงศ์ยอร์กกับราชวงศ์แลงแคสเตอร์ในอังกฤษ และการลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาลของชาวนา เช่น ในสมัยพระเจ้าริชาร์ดที่สองของอังกฤษ พัฒนาการทางสังคมการเมืองและทางเทคโนโลยีทั้งหมดในยุคกลางเปลี่ยนแปลงสังคมยุโรปให้เป็นรูปแบบใหม่และเป็นบทสรุปของยุโรปยุคกลางช่วงปลายและจุดเริ่มต้นของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการและยุคใหม่ในเวลาต่อมา

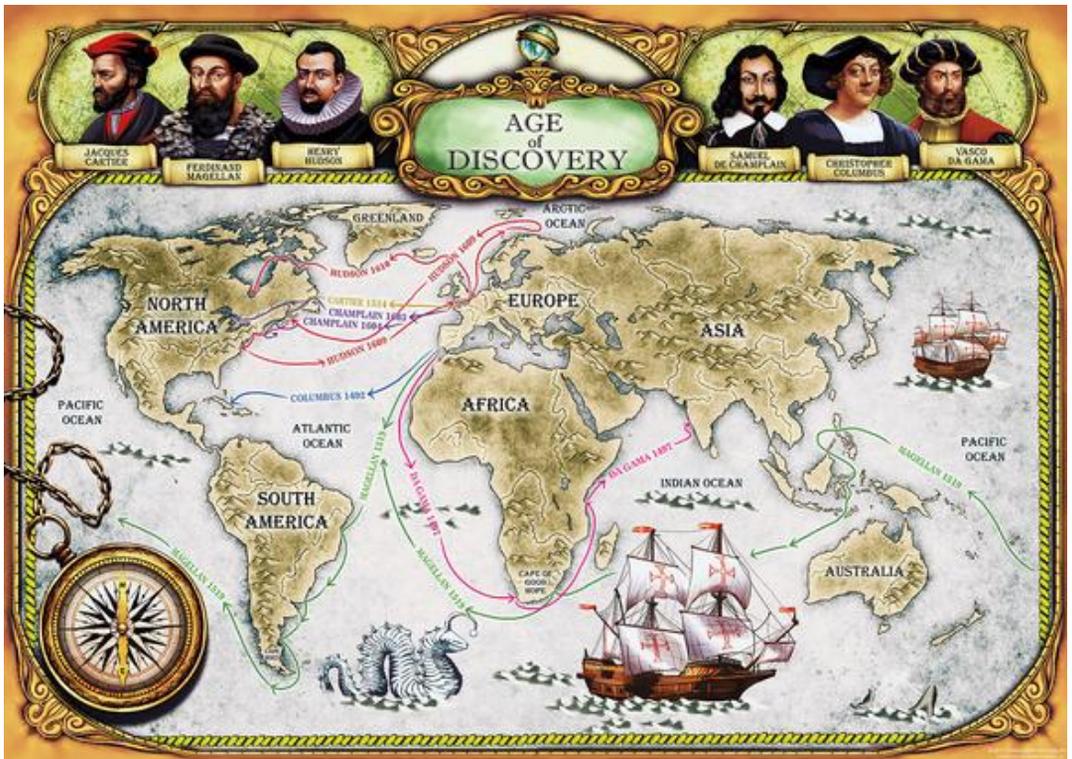

ภาพกาฬมรณะ

ที่มา : <https://www.nationalgeographic.com/history/magazine/2015/10-11/fast-lethal-black-death-spread-mile-per-day/>

๒. จุดเปลี่ยนเข้าสู่ยุคใหม่

ระหว่างปี ค.ศ.๑๓๐๐ - ๑๕๐๐ มีปรากฏการณ์จำนวนหนึ่งที่เกิดขึ้นที่ถือเป็นจุดเปลี่ยนจากยุคกลางเข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมของชาวยุโรป ความเปลี่ยนแปลงเริ่มจากสังคมพิวดัลที่เปลี่ยนไปเพราะเกิดสงครามระหว่างอาณาจักรที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกรักชาติของประชาชนขึ้นตามมา เช่น ในอังกฤษที่มีการสถาปนาระบบรัฐสภา ส่วนในสเปนและฝรั่งเศสสามารถสร้างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ศูนย์กลางการค้าในบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียนลดความสำคัญลง พวกออตโตมันเติร์กสามารถยึดจักรวรรดิโรมันตะวันออกได้ในปี ค.ศ.๑๔๕๓ คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส เดินทางไปพบโลกใหม่ในอเมริกา และโยฮัน กูเตนเบิร์ก ประดิษฐ์แท่นพิมพ์ที่ผลิตหนังสือได้ ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิปัญญาและปรัชญาเริ่มต้นด้วยความเสื่อมของสำนักอัสสมาจารย์ ตามมาด้วยการลดความสนใจในสถาบันยครกรรมแบบโกธิคและในทัศนะทางการเมืองแบบยุคกลางภายใต้อิทธิพลของศาสนจักรเกือบทั้งหมด

ภาพยุคแห่งการสำรวจทางทะเล

ที่มา : <https://standardsinpuzzles.com/products/age-of-discovery-jigsaw-puzzle>

การที่โคลัมบัสค้นพบโลกใหม่นั้น พิสูจน์ให้เห็นว่าโลกนั้นไม่ได้แบน เหมือนกับที่ศาสนจักรสร้างเรื่องขึ้นมาปิดกั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ของมนุษย์ การเดินเรือเป็นหนทางในการสร้างชีวิตใหม่ให้กับชาวยุโรปที่ต้องการเสรีภาพ กูเตนเบิร์ก สร้างแท่นพิมพ์ขึ้นมาทำให้ความรู้ที่อยู่แคในตำราสามารถกระจายออกไป เช่น การพิมพ์ คัมภีร์ไบเบิล และยังได้รับการแปลเป็นภาษาท้องถิ่นอย่างที่มีรติ นูเธอร์แปลเป็นภาษาเยอรมันแล้วยิ่งทำให้เกิดแรงกระเพื่อมทางความคิดขึ้นในยุโรปขนานใหญ่จนกระทั่งชาวยุโรปลุกขึ้นมาเรียกร้องเสรีภาพในการนับถือศาสนา และสุดท้ายการที่กษัตริย์สามารถสถาปนาอำนาจในสเปนและฝรั่งเศสและระบบรัฐสภาในอังกฤษทำให้อำนาจทางการเมืองถ่ายโอนมาจากมือของศาสนจักรที่โรมในยุคกลางมายังผู้ปกครองรัฐในยุคใหม่ แนวคิดเช่นนี้เรียกว่า “ฆราวาสนิยม (Secularism)” ซึ่งหมายถึงปรัชญาที่ว่าสถาบันการปกครองหรือสถาบันการเมืองหรือสถาบันในรูปแบบอื่นควรจะดำเนินการปกครองที่เป็นอิสระจากอำนาจการควบคุมของสถาบันศาสนาหรือความเชื่อทางศาสนา ปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้เอื้อให้แนวความคิดมนุษยนิยมก่อตัวขึ้นในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการในเวลาต่อมา

๓. ยุโรปยุคการฟื้นฟูศิลปวิทยาการและการปฏิรูปศาสนา

การปฏิรูปสำคัญที่สุดหลังจากที่ยุโรปผ่านยุคกลางมาแล้วคือการฟื้นฟูศิลปวิทยาการและการปฏิรูปศาสนาเพราะผลของเหตุการณ์ทั้งสองนี้คือการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานทางเศรษฐกิจจากการเมืองการปกครองแบบท้องถิ่นกับเศรษฐกิจแบบไม่หวังผลกำไรของสมัยกลางมาเป็นเศรษฐกิจแบบสากลที่เน้นทุนและการค้าขายในลักษณะการปฏิบัติทางการค้าและสังคมเสรีแบบใหม่ ด้วยเหตุนี้ การเปลี่ยนแปลงจากยุคกลางสู่ยุคใหม่ที่ผ่านยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เหตุการณ์ทั้งหลายพัฒนามาถึงจุดอิมตัว แต่ทว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ไม่ราบรื่นนักและก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ในหลายประเทศ

พัฒนาการที่เกิดขึ้นในยุคนี้แบ่งออกได้เป็น พัฒนาการทางการเมืองคือการเปลี่ยนจากสมัยฟิวัดลมาเป็นสมัยการรวมตัวเป็นรัฐชาติ พัฒนาการทางการค้าคือการเกิดระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมใหม่และการขยายอิทธิพลของยุโรปไปทั่วโลก การฟื้นฟูศิลปวิทยาการเป็นการฟื้นฟูทางปัญญาและศิลปะโดยเริ่มในอิตาลีและจบที่การปฏิวัติฝรั่งเศส การปฏิรูปศาสนาทั้งฝ่ายโปรเตสแตนต์และคาทอลิกเป็นขบวนการที่ทำให้คริสต์ศาสนาในยุโรปตะวันตกเปลี่ยนรูปแบบใหม่จากที่เคยเป็นมาในยุคกลาง พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการเกิดรัฐชาติ คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เป็นสมัยกำเนิดรัฐชาติภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ใน ๔ ประเทศ ได้แก่ สเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส และอังกฤษ เนื่องจากความเสื่อมของระบอบฟิวัดลจากการเริ่มใช้ธนูและ

ดินปืนทำให้บทบาทของนักรบบนหลังม้าและอัศวินสวมเกราะลดลง นอกจากนี้ การใช้เงินตราแลกเปลี่ยนและความร่ำรวยของคนชั้นกลาง ทำให้การค้าแบบผูกขาดของลอร์ดลดน้อยลงด้วย เป็นโอกาสของกษัตริย์ผู้รู้จักการรบแบบใหม่ทั้งยังได้รับเงินสนับสนุนจากพ่อค้าเข้าปราบปรามและยึดอำนาจจากลอร์ดและขุนนาง นอกจากนี้ ยังเกิดความสำนึกในความเป็นชาติเมื่อมีการใช้ภาษาสเปน โปรตุเกส ฝรั่งเศส และอิตาลี กวีอย่างดันเตและเซอร์เป็นนักเขียนผู้ใช้ภาษาท้องถิ่นแทนการใช้ภาษาลาตินเหมือนเดิม ทำให้สามารถอธิบายขนบธรรมเนียมและอัคความเป็นชาติ เกิดความภูมิใจในท้องถิ่น ชื่นชมในภาษาและวัฒนธรรมของตนจนสร้างความรู้สึกรักภักดีต่อท้องถิ่นมากกว่าความเป็นสากลหรือการที่จะต้องยอมรับความเจริญของชาติอื่น

พัฒนาการทางการค้า คือการเกิดระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมใหม่และการขยายอิทธิพลยุโรปไปทั่วโลก เรียกว่า “การปฏิวัติทางการค้า” การปฏิวัติทางการค้าหมายถึง ความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจยุโรปจากบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียนไปสู่มหาสมุทรแอตแลนติกและโพนทะเล อิตาลีที่เคยรุ่งเรืองมากในยุคกลางลดความสำคัญลงเมื่อประมาณ ค.ศ.๑๕๕๐ สเปนและโปรตุเกสกลับมามีอิทธิพลขึ้น เมืองท่าแอนท์เวิร์ปและลียงกลับกลายเป็นคู่แข่งของเมืองท่าเวนิสและเจนัวซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางการค้าของอิตาลีมาก่อนเพราะเมืองท่าแอนท์เวิร์ปและลียงได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของธนาคารและการแลกเปลี่ยนที่สำคัญ การค้าจึงเข้ามามีบทบาทแทนการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเกิดเศรษฐกิจแบบพาณิชย์นิยม (Mercantilism) ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่รัฐบาลของชาติควบคุมทั้งหมด โดยเชื่อว่าชาติจะมั่นคงได้ก็ต่อเมื่อมีการพึ่งพาทางเศรษฐกิจของชาติอื่นน้อยที่สุด มีแหล่งทรัพยากรของตนเองและมีทองคำสะสมให้มากที่สุด นำมาสู่การแข่งขันระหว่างรัฐชาติ เพื่อธุรกิจและนำไปสู่การแข่งขันทางการค้า เกิดการพิพาทในกลุ่มประเทศอาณานิคม และเกิดสงครามหลายครั้งระหว่างปี ค.ศ.๑๖๕๐ - ๑๘๑๕ การปฏิวัติทางการค้าให้กำเนิดระบบทุนนิยมขึ้นมา ระบบทุนนิยม คือหน่วยงานธุรกิจขนาดใหญ่โดยกลุ่มบุคคลที่ร่ำรวยพอจะจัดซื้อวัตถุดิบ เครื่องมือ แรงงาน เพื่อผลิตโภคภัณฑ์เพื่อผลกำไร ทุนนิยมเป็นปัจจัยสำคัญที่นำพาเศรษฐกิจโลกให้เข้าสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมซึ่งเริ่มต้นในอังกฤษช่วงเวลาต่อมา

การฟื้นฟูศิลปวิทยาการเป็นการฟื้นฟูทางปัญญาและศิลปะเริ่มในอิตาลี สมัยกลางเป็นยุคแห่งศรัทธาซึ่งหมายถึงยุคที่ศาสนามีอิทธิพลต่อมนุษยชาติอย่างสิ้นเหลือ เมื่อเวลาผ่านไปก็เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน มนุษย์เริ่มมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เหตุการณ์สงครามครูเสด การสำรวจและแสวงหาดินแดนเป็นเสมือนตัวเชื่อมระหว่างยุคกลางและยุคใหม่ มาจนถึงสมัยแห่งการฟื้นฟูศิลปวิทยาการถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งยุคใหม่อย่างจริงจัง คำว่า “Renaissance” แปลตามศัพท์ว่า “เกิดใหม่” คือ

การหันมาสนใจวิชาการและศิลปะกันใหม่ตั้งแต่ยุคกลางที่มีนักคิดและศิลปินหลายคน
หันไปศึกษาความคิดและอารยธรรมกรีก - โรมัน เมื่อพวกออตโตมัน เดิร์กเข้ายึด
กรุงคอนสแตนติโนเปิล หนังสือจากห้องสมุดก็กระจายออกมาสู่มือประชาชนทั่วไป
ประชาชนได้เรียนรู้วรรณคดีกรีกโบราณมากขึ้น นักคิดกรีกที่พากันแตกหนีจาก
กรุงคอนสแตนติโนเปิล จึงนำตำราวรรณคดีอพยพติดตัวเข้ามาในยุโรปกันอย่างมาก
อย่างไรก็ตาม ความหมายอย่างกว้างของการฟื้นฟูศิลปวิทยาการคือการจัดวางรากฐาน
ของอารยธรรมใหม่ เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนจากยุคกลางเป็นยุคใหม่ เปลี่ยนจาก
อำนาจของคริสต์ศาสนาที่ครอบงำอยู่ มาเป็นสมัยแห่งวิทยาศาสตร์และความเป็น
ปัจเจกชนนิยม (Individualism) ยุคกลางมองมนุษย์ว่ามีบาปแต่กำเนิด แต่ยุคใหม่
จะมองมนุษย์ว่ามีอิสระเสรี มีชีวิตจิตใจ พร้อมทั้งจะใช้ชีวิตในแบบพลเมืองในสังคม
สมัยใหม่ ตัวอย่างผลงานของนักคิดและศิลปินในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เช่น กวีนิพนธ์
“ดีวีนา คอมเมเดีย (Divina Commedia)” ของดันเต อาลีกีเอร์ บทประพันธ์ประเภท
แสดงอารมณ์ (Lyric Poetry) ของฟรานเชสโก เพตราก หนังสือ The Prince และ
The Discourses on Livy ของนิกโกเลาะ มาเคียเวลลี งานจิตรกรรมของเลโอนาร์โด
ดา วินชี และราฟาเอล เป็นต้น

ภาพ “School of Athens” ของราฟาเอล

ที่มา : <https://www.raphaelpaintings.org/the-school-of-athens.jsp>

การปฏิรูปศาสนาของฝ่ายโปรเตสแตนต์อยู่ระหว่างปี ค.ศ.๑๕๑๗ - ๑๖๐๐ ต่อจากยุคการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ๓ สมัยแรก ซึ่งเป็น การกลับสู่อดีต แต่การฟื้นฟูศิลปวิทยาการ สมัยที่ ๔ หรือการปฏิรูปศาสนาจะเป็นการมองไปยังอนาคตโดยไม่ได้มุ่ง แต่การฟื้นฟูความคิดคลาสสิก แต่จะเป็นการสร้างสิ่งใหม่ตามธรรมชาติและจิตสำนึกของมนุษย์ ถ้าหากจะเปรียบเทียบกับการค้นพบดินแดนใหม่ของโคลัมบัสแล้ว การฟื้นฟูศิลปวิทยาการของเยอรมันก็คือการค้นพบและสำรวจทวีปใหม่ในความนึกคิดของมนุษย์ โดยได้เปลี่ยนคุณลักษณะไปเป็นขบวนการที่หนักไปทางหลักวิชาและเหตุผลมากกว่า จะเป็นเพียงเรื่องศิลปะ เป็นขบวนการที่ไม่เพียงวิพากษ์วิจารณ์ของเก่าแต่จะสร้างสรรค์ของใหม่ขึ้นมาแทนที่และในที่สุดเป็นขบวนการที่มีแง่ศีลธรรมและปรัชญาใหม่ของตนเอง

การเปลี่ยนแปลงในยุโรปที่เกิดขึ้นมาตามลำดับ เริ่มจากระบบพิวตัล ซึ่งเป็นระบบสังคมการเมืองและการปกครองของสมัยกลางได้วิวัฒนาการมาเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสเปนและฝรั่งเศส จากนั้นนักปรัชญานานาชาติได้เปลี่ยนวิธีการศึกษาแบบธรรมชาติหรือคลาสสิกซึ่งเป็นระบบการศึกษาของสมัยกลางมาเป็นการศึกษาแนวใหม่และวิทยาศาสตร์ เมื่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการเมืองและวิธีการแสวงหาความรู้เกิดขึ้นทั้งสองด้านนี้แล้ว สถาบันที่ยังเหลืออยู่โดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงก็คือคริสต์ศาสนานิกายคาทอลิกที่ยังมีสภาพเป็นระบบศาสนาของสมัยกลางอยู่ ในที่สุดจึงต้องถูกเพ่งเล็งและจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปให้เป็นคริสต์ศาสนาสมัยใหม่ด้วยและเกิดเป็นขบวนการปฏิรูปที่เป็นผลงานส่วนใหญ่ของชาวเยอรมัน

ความหมายของการปฏิรูปโดยนัยที่เข้าใจง่ายที่สุดจะหมายถึงการทำลาย “เอกภาพ” ของสมัยกลางโดยนักมนุษยนิยมผู้เน้นความคิดเห็นของตนเองตามแบบปัจเจกชนนิยม คือการไม่เห็นด้วยกับการควบคุมความคิดเห็นและสติปัญญาจากอำนาจส่วนกลาง โดยเฉพาะรัฐชาติที่เกิดขึ้นได้ทำลายแนวคิดเรื่อง “จักรวรรดสากล” หรือ “จักรวรรดิคริสเตียนรวม” แห่งสมัยกลางอย่างเด็ดขาดโดยเฉพาะวัดซึ่งมีอิทธิพลมากเกินไปในสมัยกลางจะต้องได้รับการปรับปรุงโดยเร็วที่สุด ผู้ที่มีบทบาทในการเริ่มการปฏิรูปศาสนา คือ มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther) บาทหลวงเยอรมันผู้มีกำเนิดอันยากจน แต่มีความสนใจศาสนาในแง่ของหลักการมากกว่าพิธีกรรม ลูเธอร์ได้เริ่มเรียกร้องความสนใจจากการเขียนคำประท้วง ๙๕ ข้อ ซึ่งทำให้มีผู้เห็นด้วยว่าไม่ควรนำเงินของเยอรมันไปสร้างวัดในอิตาลี เหตุการณ์นี้นับเป็นการเริ่มต้นการประท้วงทางศาสนาซึ่งเป็นที่มาของคำว่า “Protestant” ตั้งแต่ ค.ศ.๑๕๒๙ จากนั้นการปฏิรูปศาสนา ก็แพร่ขยายออกไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วยุโรปและขยายตัวกลายเป็นสงครามภายในประเทศและสงครามศาสนาระหว่างประเทศในศตวรรษที่ ๑๗

พัฒนาการทางการเมืองเรื่องการเกิดรัฐชาติ พัฒนาการทางการค้าเรื่องการเกิดทุนนิยมและพาณิชย์นิยม การฟื้นฟูศิลปวิทยาการของอารยธรรมกรีก - โรมัน และการปฏิรูปศาสนาของฝ่ายโปรเตสแตนต์ที่ลุกลามกลายเป็นสงครามศาสนาสามสิบปี และยุติลงด้วยสนธิสัญญาเวสต์ฟาเลียใน ค.ศ. ๑๖๔๘ ต่างเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลให้กับยุโรป และนำพายุโรปเข้าสู่ยุคเรืองปัญญาที่เป็นจุดสูงสุดของความคิดมนุษยนิยมที่กลายเป็นเสรีนิยมคลาสสิกในที่สุด

ภาพมาร์ติน ลูเธอร์ กกับการปฏิรูปศาสนา

ที่มา : <https://www.history.com/topics/reformation/reformation>

ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกในยุคเรืองปัญญา

๑. ความหมายและความสำคัญยุคเรืองปัญญา

ถ้าถือว่ายุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ค.ศ. ๑๓๐๐ - ๑๕๐๐ คือสัญลักษณ์แห่งการเริ่มต้นยุคใหม่เพราะมีการฟื้นฟูอารยธรรมกรีก - โรมันที่เน้นมนุษยนิยม หลักการใช้เหตุผลของมนุษย์และสิทธิในการดำรงอยู่แบบฆราวาสวิสัย ยุคเรืองปัญญาจะเป็นยุคเชื่อมระหว่างยุคแห่งความรุ่งเรืองของคริสต์ศาสนากับยุคแห่งการกำเนิดระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการแสวงหาดินแดนใหม่ ในยุคนี้รูปแบบแนวคิดและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงจนทำให้ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ และต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ กลายเป็นศตวรรษแห่งการวางพื้นฐานสำคัญสู่การปฏิวัติฝรั่งเศส

คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ เรียกว่า คริสต์ศตวรรษแห่งการเรืองปัญญา เพราะเป็นศตวรรษแห่งการเริ่มพบกฎแรงโน้มถ่วงของโลกโดยนักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ คือ เซอร์ ไอแซค นิวตัน (Sir Isaac Newton) ถือเป็นกฎที่ไม่ได้กำหนดขึ้นโดยผู้มีอำนาจ แต่เป็นกฎของโลกที่มีผลต่อมนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ในภูมิภาคใดของโลก และไม่ได้ขึ้นอยู่กับอำนาจเทวสิทธิ์ของเทพเจ้าองค์ใดอีกต่อไป ผลจากกฎของนิวตันคือการเกิดแนวคิดใหม่ทางเศรษฐศาสตร์ของอดัม สมิธ (Adam Smith) เสนอนโยบายเสรี (Laissez - Faire) คือการที่รัฐบาลจะต้องไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการตั้งข้อจำกัดทางการค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ควรปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ สมิธเชื่อว่าการปล่อยตามกฎธรรมชาติเท่านั้นจึงจะทำให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จ ข้อสังเกตนี้จึงเป็นเสมือน “กฎนิวตันทางเศรษฐศาสตร์”

ในทางศาสนาคือความเชื่อเรื่องพระเจ้าทรงสร้างโลกขึ้นด้วยการอาศัยกฎธรรมชาติเมื่อสร้างแล้วพระองค์จึงถอนตัวไปเพื่อปล่อยให้เป็นการดำเนินการตามกลไกธรรมชาติ ส่วน “นักปรัชญา (Philosophe)” ฝรั่งเศสคือ รูโซ (Rousseau) นักกฎหมายนิวตันมาใช้ทางการเมืองการปกครอง โดยต่อต้านเรื่องอำนาจเทวสิทธิ์ของกษัตริย์ รูโซเชื่อว่าควรปล่อยให้ประชาชนมีโอกาสคิดเองตามธรรมชาติ การที่ศตวรรษที่ ๑๗ - ๑๘ ได้ชื่อว่า “Enlightenment” นั้น จึงสื่อความหมายถึงแสงสว่างที่ดับแล้วในสมัยสิ้นสุดจักรวรรดิโรมันและปล่อยให้ยุโรปอยู่ในความมืด หลังจากนั้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ จึงมีการจุดประกายใหม่คือการสร้างพลังแห่งขบวนการวิสัยจากสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการให้เต็มบริบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากความเจริญทางวิทยาศาสตร์ทำให้คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ถูกเรียกว่า “ยุคแห่งเหตุผล (Age of Reason)” ที่สรุปรวมจากเหตุการณ์ก่อนหน้านี้คือคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ เป็นสมัยการรวมกษัตริย์พิวตัล จากนั้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เป็นสมัยความสัมพันธ์ทางศาสนา ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เป็นสมัย “ราชวงศ์แบบใหม่ (New Monarchies)” ซึ่งมีผลต่อมาคือความเสื่อมเพราะสงครามกลางเมืองและสงครามศาสนาหลังสมัยการปฏิรูปศาสนา ตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ เป็นยุครัฐสมัยใหม่ที่มีระบอบรัฐสภาหรือระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญกับระบอบเอกราชปติย์ในฝรั่งเศสแยกจากกันชัดเจน เป็นสมัยการปฏิวัติทางปัญญาเรียกว่าศตวรรษแห่งความปราดเปรื่อง (Century of Genius) และสมัยที่เริ่มสร้างจิตวิญญาณของนักวิทยาศาสตร์ (Scientific Spirit)

ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ เป็นสมัยของระบอบราชาธิปไตยแบบเรืองปัญญา (Enlightened Despotism) มีประมุขของประเทศระดับที่หนึ่งถึง

๓ พระองค์ คือ พระเจ้าเฟรเดอริคมหาราชแห่งปรัสเซีย พระนางแคเทอรีนมหาราชินีแห่งรัสเซีย และพระเจ้ารพโรดิโอเซฟที่ ๒ แห่งออสเตรีย ส่วนประมุขของประเทศระดับที่สองคือ ดอน คาร์ลอส (พระเจ้าชาร์ลที่ ๔ แห่งเนเปิลส์ ต่อมาคือพระเจ้าชาร์ลที่ ๒ แห่งสเปน) พระเจ้าลีโอโพลด์แห่งทัสคานี (ภายหลังเป็นพระเจ้ารพโรดิโอโพลด์ที่ ๒) และพระเจ้ากุสตาฟที่ ๓ แห่งสวีเดน ประมุขทั้ง ๖ พระองค์นี้ ได้ทรงนำความคิดของ “นักปรัชญา (Philosophe)” มาดัดแปลงให้ใช้เป็นสถาบันการเมือง เกิดเป็น “ความคิดเรืองปัญญา (Enlightened)” และการปกครองที่เป็นอำนาจเด็ดขาด

ข้อที่น่าสังเกตคือวรรณกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ จะตั้งต้นด้วยการให้ความเพลิดเพลิน แต่ตอนหลังกลับเน้นการให้ความคิด ความเจริญทางอักษรศาสตร์ เริ่มต้นด้วยการเขียนวรรณคดีแต่จบลงด้วยการเขียนบทความและปรัชญาการเมือง ในขณะที่อังกฤษยังสนใจเรื่องบันเทิง เช่น เรื่อง Roderick Random, Tom Jones หรือ Tristram Shandy แต่ชาวฝรั่งเศสจะสนใจทฤษฎีการเมืองและความคิดรุนแรง ชาวอังกฤษคุ้นเคยกับการปกครองแบบรัฐธรรมนูญแบบมีรัฐสภา ไม่มีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นและสามารถดัดแปลงสถาบันเก่าให้เข้ากับสมัยใหม่ได้ แต่ฝรั่งเศสไม่เคยมีรัฐธรรมนูญ ไม่เคยมีรัฐสภา และมีความแตกต่างเรื่องชนชั้นอย่างรุนแรงจึงสนใจแต่เรื่องความทุกข์ยากซึ่งไม่มีกลไกใดจะช่วยแก้ไขได้ การปฏิวัติใหญ่เกิดขึ้นหลายครั้งในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ในโลกตะวันตกทั้งในทวีปอเมริกาและยุโรปคือการปฏิวัติอเมริกันและการปฏิวัติฝรั่งเศส หลังจากนั้นคือสมัยของพระเจ้ารพโรดิโอโพลีนมหาราชที่ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั่วยุโรปซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เหล่านั้นคือความคิดเรื่องเหตุผลและความเจริญรุ่งเรืองทางปัญญา

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความแตกต่างระหว่างคำว่า “ยุคแห่งเหตุผล (Age of Reason)” กับคำว่า “ยุคเรืองปัญญา (Age of Enlightenment)” ทั้งสองคำนี้ถูกใช้ปะปนกันทั้ง ๆ ที่โดยแท้จริงแล้วยังมีความแตกต่างกันอยู่คือความหมายโดยทั่วไปของ “ยุคแห่งเหตุผล” คือตลอดสมัยระหว่าง ค.ศ.๑๖๕๐ - ๑๘๑๕ เป็นสมัยที่สงครามนองเลือดที่เกิดจากความคลั่งไคล้ในศาสนาเริ่มลดความรุนแรงลงด้วยพลังของเหตุผล ความยึดมั่นศรัทธา (Faith) เริ่มเปิดทางให้กับหลักเหตุผล (Reason) ทั้งหมดนี้เกิดจากแรงกระตุ้นของการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ที่ได้สร้างวิถียุทธศาสตร์ของการซักถาม การให้เหตุผลและการหาคำตอบมาพิสูจน์ให้ได้โดยการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ส่วน “ยุคเรืองปัญญา” เป็นส่วนหนึ่งของ “ยุคแห่งเหตุผล” ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ.๑๗๐๐ - ๑๗๘๙ ซึ่งเป็นสมัยการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศส ระยะเวลานี้จึงเรียกว่า “สมัยการสลับฉากของประวัติศาสตร์แห่งจิตใจเสรีของมนุษย์”

๒. ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิก

ยุคเรืองปัญญาเป็นการตกผลึกแนวคิดมนุษยนิยม เรื่องของเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ และความต้องการเสรีภาพของชาวยุโรปจากการถูกกดขี่มาหลายศตวรรษ ผลผลิตจากยุคเรืองปัญญาคือทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิก หากถามว่ามนุษยชาติเข้าสู่ยุคเรืองปัญญาแล้วหรือยัง อิมมานูเอล คานท์ นักปรัชญาเสรีนิยมปรัสเซียจะตอบว่ายังไม่ถึงเพราะการรู้แจ้งหรือเรื่องปัญญานั้นเป็นกระบวนการ กระบวนการดังกล่าวมีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่าทุกคนมีความเป็นมนุษย์เหมือน ๆ กัน ความเป็นมนุษย์นี้มีรากมาจากแนวคิดเรื่องมนุษยนิยมตั้งแต่สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการและก่อร่างสร้างตัวมาเป็นยุคแห่งเหตุผลและยุคเรืองปัญญาในที่สุด ด้วยการเป็นมนุษย์นี้เองที่ทำให้จุดเริ่มต้นของการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมอยู่บนพื้นฐานของปัจเจกบุคคลนิยมที่มองว่ามนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลมีความสำคัญสูงสุด สำคัญกว่าสังคมหรือรัฐและทุกคนจะแสวงหาสิ่งที่ดีที่ตนปรารถนาเสมอ

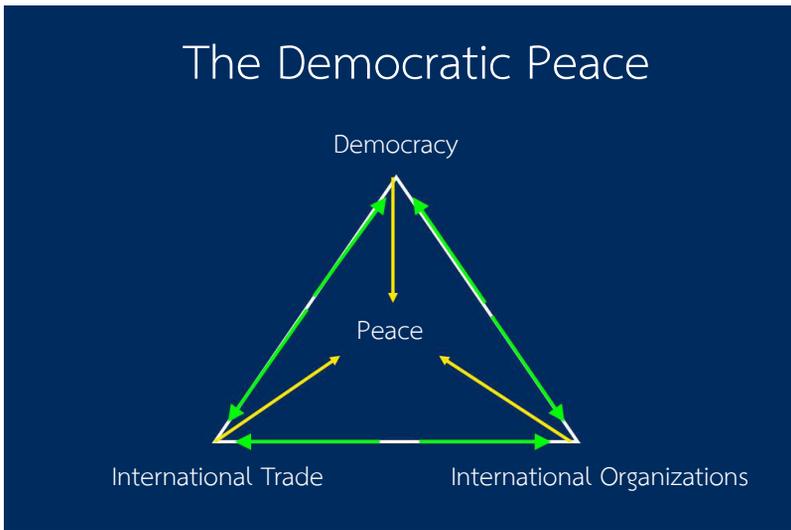

ภาพ มาร์ติน ลูเธอร์ กักับการกปฏิรูปศาสนา

ที่มา : <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5d/ANICET>

-CHARLES-GABRIEL_LEMONNIER_A_READING_OF_VOLTAIRE.jpg

The Democratic Peace

ภาพ มาร์ติน ลูเธอร์ กักับการอภิรัฐศาสนา

ที่มา : https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5d/ANICET-CHARLES-GABRIEL_LEMONNIER_A_READING_OF_VOLTAIRE.jpg

นอกจากปัจเจกบุคคลนิยมแล้ว มนุษย์ทุกคนยังมีเสรีภาพซึ่งหมายความว่าทุกคนมีความสามารถในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำตามที่ตนเองต้องการ แต่การเลือกตั้งกล่าวเมื่ออยู่เป็นสังคมการเมืองก็ต้องมีกรอบการปฏิบัติบางอย่างซึ่งเรียกว่า กฎหมายไม่ให้แต่ละคนละเมิดเสรีภาพของกันและกัน การเลือกใช้เสรีภาพที่มีจึงต้องอาศัยเหตุผลในความหมายที่เป็นวิจรรย์ญาณในการเลือกกระทำว่าภายใต้บริบทเฉพาะ มนุษย์จะเลือกกระทำอะไร อย่างไร และเพราะเหตุใด นอกจากนี้ มนุษย์ยังเสมอภาคกัน เบื้องต้นคือเสมอภาคกันในฐานะมนุษย์ผู้มีเหตุผล ทุกคนคิดว่าแต่ละคนต้องการสิ่งที่ที่ดีที่สุดให้กับชีวิตภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดมา แต่ในสังคมทุกคนจะเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย มีสิทธิในการเลือกตั้งหนึ่งคนหนึ่งเสียง และมีโอกาสเท่ากันในการได้มาซึ่งสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม เช่น งาน ตำแหน่งหน้าที่ เป็นต้น โดยพิจารณาตามหลักคุณธรรม (Merit System) ซึ่งวัดคุณค่าของแต่ละคนจากผลการทำงาน หลักเบื้องต้นเหล่านี้เป็นรากฐานให้กับการพัฒนาทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกในการเมืองระหว่างประเทศต่อไป

ไมเคิล ดอยล์^{๕๕} เสนอทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกในการเมืองระหว่างประเทศว่ามีพื้นฐานมาจากการที่รัฐเริ่มสร้างระบอบการเมืองแบบสาธารณรัฐที่ให้เสรีภาพ

“

รัฐเสรีประชาธิปไตย
ประชาชนคือ เจ้าของ
อำนาจอธิปไตย เป็นผู้
ตัดสินใจทางการเมือง
อย่างแท้จริง ไม่ใช่

รัฐบาล

”

แก่ประชาชน แล้วรัฐเสรีดังกล่าวจะรวมตัวกันแบบหลวม ๆ แล้วกำหนดกฎหมายระหว่างประเทศขึ้นมากำกับพฤติกรรมระหว่างกันไม่ใช่ใช้ความรุนแรงต่อกัน จากนั้นรัฐเสรีเหล่านี้จะให้การเคารพเรื่องของสิทธิมนุษยชนในฐานะหลักสากลในทางการเมืองระหว่างประเทศ เพราะมองว่ามนุษย์นั้นสำคัญมากกว่ารัฐ รัฐเป็นเพียงสิ่งสมมติขึ้นมา มนุษย์ต่างหากที่เป็นผู้ขับเคลื่อนสังคมนการเมือง ดอยล์เสนอความคิดนี้จากปรัชญาของคานท์ที่มองว่าจากการที่รัฐต่าง ๆ อยู่ในสภาวะสงคราม เพื่อที่จะออกจากสภาวะเช่นนี้ รัฐจะต้องสร้าง “ระบบระเบียบ” ระหว่างกัน แต่จะต้องเป็นระบบระเบียบที่เกิดจากรัฐต่าง ๆ มารวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ในลักษณะสหพันธรัฐ (Federation) ของรัฐเสรี (Free States) โดยมีเป้าหมายคือการควบคุมสิทธิของรัฐในการทำสงคราม และเมื่อรัฐต่าง ๆ สร้างสหพันธรัฐได้มากถึงระดับโลกแล้วสันติภาพอันถาวรจะเกิดขึ้นตามมา

เหตุผลของเสรีนิยมคลาสสิกนี้สามารถแสดงให้เห็นได้ในรูปของความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงให้ระบอบการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันกลายเป็นประชาธิปไตย (Democratization) เพราะในรัฐเสรีประชาธิปไตยประชาชนคือเจ้าของอำนาจอธิปไตย เป็นผู้ตัดสินใจทางการเมืองอย่างแท้จริงไม่ใช่รัฐบาล รัฐเสรีประชาธิปไตยจะมีกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance) ที่มีประสิทธิภาพมากกว่ารัฐอำนาจนิยมหรือเผด็จการ ประชาชนมีเหตุผลและจะหลีกเลี่ยงสงครามเพราะสงครามมีต้นทุนและความเสี่ยงสูง และรัฐเสรีประชาธิปไตยจะเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ดังนั้น

การเข้าสู่สงครามย่อมเป็นเรื่องยาก นอกจากนี้ รัฐบาลประชาธิปไตยซึ่งมาจากการเลือกตั้งต้องฟังเสียงประชาชนเพราะเกรงว่าจะไม่ได้รับเลือกตั้งในสมัยต่อไปจึงไม่นิยมใช้สงครามในการแสวงประโยชน์ของประเทศ และเนื่องจากรัฐเสรีประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ประชาชนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเสรี รวมถึงการติดต่อค้าขาย ทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ สภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงเกิดลักษณะการขึ้นต่อกันทางเศรษฐกิจ (Economic Interdependence) ส่งเสริมให้เกิดการค้าขายและการลงทุนระหว่างประเทศ เพราะเมื่อรัฐต้องการเศรษฐกิจที่เจริญรุ่งเรือง รายได้จากการส่งออกต้องอาศัยการนำเข้าของอีกรัฐหนึ่งทำให้รัฐทั้งสองเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ต่างตอบแทนจากความร่วมมือกันและเป็นคู่ค้ากัน เช่น ญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา เคยทำสงครามกันในสงครามโลกครั้งที่ ๒ แต่ปัจจุบันกลายเป็นพันธมิตรและคู่ค้าสำคัญระหว่างกัน เป็นต้น

ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกมีรากฐานมาจากมนุษย์นิยมดังที่กล่าวมาทั้งหมด และมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันไม่ให้ประเทศต่าง ๆ ก่อสงครามระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างประเทศมหาอำนาจ ปัจจัยสำคัญ ๓ ประการ ที่ป้องกันสงครามไม่ให้เกิดขึ้นได้ในมุมมองของเสรีนิยมคลาสสิก ได้แก่ การขึ้นต่อกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศที่ส่งเสริมสันติภาพ และระบอบเสรีประชาธิปไตยที่แพร่ออกไปทั่วโลก และเมื่อวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง ๓ ประการ โดยละเอียดแล้วพบว่า เป็นผลมาจากพัฒนาการทางสังคมการเมืองของยุโรปตั้งแต่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ จนกระทั่งยุคเรืองปัญญาภายใต้แนวคิด “มนุษย์นิยม”

ข้อจำกัดของทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกในการสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ

งานของ อี เอช คาร์ (E. H. Carr) เรื่องอำนาจและจริยธรรมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นบทวิจารณ์ความคิดของพวกเสรีนิยมคลาสสิกได้เป็นอย่างดี เพราะโจมตีที่หัวใจสำคัญของการเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ จากการดำเนินนโยบายต่างประเทศในแบบเสรีนิยมของอังกฤษ จนทำให้ระบอบเผด็จการก้าวขึ้นมามีอำนาจและก่อสงครามในช่วงทศวรรษที่ ๑๙๓๐ ได้ พิจารณาบทวิจารณ์ของคาร์ต่อการศึกษารัฐศาสตร์ต่อไปนี้

“องค์ความรู้ใดก็ตามไม่มีทางที่จะสถาปนาขึ้นมาได้อย่างมั่นคงและได้รับการยอมรับเลย หากยังไม่ค้นพบตัวเองว่ามีข้อจำกัดอยู่และยังไม่ค้นพบรากฐานของวิชาด้วยการใช้วิธี “การวิเคราะห์ (Analysis)” ว่าสิ่งที่สาขานั้นศึกษา “คืออะไร (What Is)” และก้าวข้ามจาก “ความปรารถนา (Aspiration)” ว่าสิ่งที่สาขาวิชานั้นต้องการ “ควรเป็นอะไร

(What Should Be)” แต่เนื่องจากสาขาวิชารัฐศาสตร์ไม่มีทางที่จะแยกสองสิ่งนี้ให้ขาดออกจากกันได้อย่างเด็ดขาดสมบูรณ์ นักวิชาการบางคนจึงไม่นับให้รัฐศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์... รัฐศาสตร์ย่อมไม่มีวันหนีจากความคิดแบบอุดมคติได้ และนักรัฐศาสตร์มีแนวโน้มจะใช้เวลา กับขั้นตอนแรก (ขั้นของความปรารถนา) มากกว่านักวิทยาศาสตร์กายภาพ”^{๑๐}

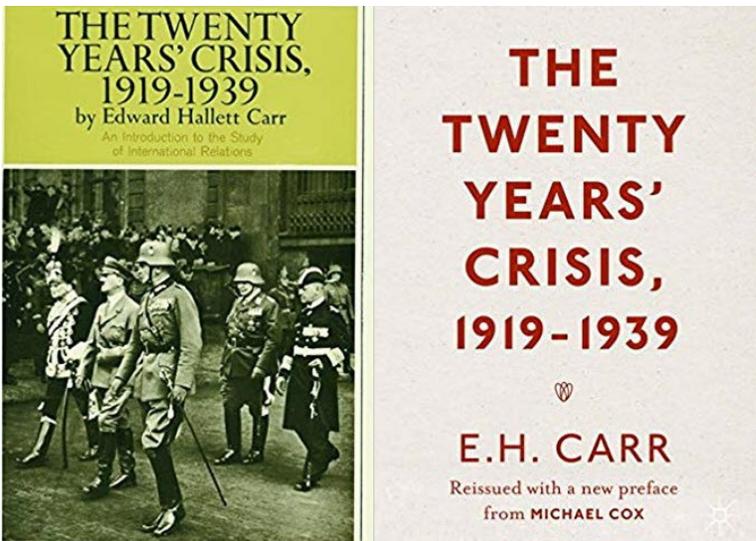
ภาพ อี เอช คาร์ (E. H. Carr)

ที่มา : https://en.wikipedia.org/wiki/E._H._Carr#/media/File:Eh_carr.jpg

จากมุมมองของคาร์ ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกมีข้อจำกัดในทางหลักการตั้งแต่เริ่มแรกแล้วเพราะเริ่มต้นพิจารณามนุษย์ในแง่ของการเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล เสรีภาพ อันเป็นความคิดอุดมคติมากกว่าจะเห็นเป็นจริงได้โดยทั่วไป ที่ว่าเป็นอุดมคติก็เพราะในทุก ๆ วัน ผู้คนไม่ได้ใช้เหตุผลในการดำรงชีวิตในทุกที่ทุกเวลา หลายต่อหลายครั้ง มนุษย์พ่ายแพ้ต่ออารมณ์ที่เฝ้ายวน และส่วนมากยอมสยบต่ออำนาจที่เหนือกว่าอีกด้วย หลักฐานเชิงประจักษ์ที่จะนำมายืนยันว่ามนุษย์มีเสรีภาพ มีเหตุผล เท่าเทียมกันตามหลักเสรีนิยมคลาสสิกนั้นถือว่ามีข้อบกพร่อง ไม่สมบูรณ์และขาดมิติสำคัญในการที่มนุษย์มารวมอยู่กันเป็นสังคม มิตินั้นคือเรื่องของ “อำนาจ” คาร์มองเรื่องอำนาจว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายระหว่างประเทศให้เกิดขึ้นจริงตามความคิดของทฤษฎีสังคมนิยม (Realism) ดังนี้

“ลัทธินิยมให้ความสำคัญกับการยอมรับข้อเท็จจริงและการวิเคราะห์ให้เห็นสาเหตุและผลที่ตามมา แต่ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องความปรารถนาและย่ำว่าความคิดวิเคราะห์ต้องมาจากการศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจักษ์ เหตุการณ์เหล่านี้ไม่มีมนุษย์คนใดจะมีอำนาจเปลี่ยนแปลงได้ ในทางปฏิบัติ ลัทธินิยมยอมรับต่ออำนาจที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติของการเมือง รวมทั้งยืนยันว่าความจริงสูงสุดคือการที่เราต้องยอมรับและปรับตัวเองให้เข้ากับแนวโน้มและธรรมชาติของการเมืองนั้น”^{๑๑}

ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกมองรัฐว่าเหมือนมนุษย์ซึ่งมีความสามารถในการมองเห็นผลประโยชน์ร่วมกันและสร้างสถาบันทางการเมืองเพื่อประสานประโยชน์ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การมองมนุษย์ในแง่ดีหรืออุดมคติที่มีรากฐานมาจากยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการยุคแห่งเหตุผลและยุคเรื่องปัญญาะนั้นเป็นการมองเพียงด้านเดียวและละเลยด้านที่เป็นอำนาจไป คราร์พยายามชี้ให้เห็นว่าการที่พวกอุดมคติหรือเสรีนิยมเลือกจะมองเพียงด้านดีของมนุษย์เท่านั้นยิ่งจะก่อหายนะขึ้นและนำไปสู่สงครามได้ เช่นที่ปรากฏในสงครามโลกครั้งที่ ๒ จากการก้าวขึ้นมาของฮิตเลอร์และพรรคนาซี ดังนั้นจุดบอดหรือข้อจำกัดอันสำคัญของเสรีนิยมคลาสสิกก็คือการมองข้ามเรื่องของอำนาจและมองว่าไม่ใช่ปัจจัยสำคัญต่อการสร้างสันติภาพและความมั่นคงให้กับโลก

ภาพ หนังสือเรื่อง วิกฤตการณ์ยี่สิบปี

ที่มา : <https://erikjones.net/2019/03/06/avoiding-another-twenty-years-crisis/>

บทสรุป

บทบาทของกองทัพเรือในการสร้างสันติภาพระหว่างประเทศตามทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิก

หัวข้อสุดท้ายจะเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกเข้ากับบทบาทของกองทัพเรือในการสร้างสันติภาพระหว่างประเทศซึ่งจะเกี่ยวข้องกับบทบาทของกองทัพเรือหลังสมัยใหม่ (Postmodern Navy) ที่มีเป้าหมายในการปฏิบัติการเพื่อรักษาระบบโลกาภิวัตน์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน

ดังที่กล่าวมาแล้ว ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกมีพัฒนาการมาจากแนวคิดมนุษยนิยม มนุษยนิยมมองมนุษย์สำคัญที่สุดและมีผลประโยชน์เหมือนกันคือต้องการความสุขในการดำรงชีวิตประจำวัน และเมื่อเสรีนิยมยกระดับขึ้นเป็นทฤษฎีระดับระหว่างประเทศก็จะมองว่ารัฐเป็นเหมือนกับมนุษย์ สิ่งของรัฐต่าง ๆ ต้องการเหมือนกันคือสันติภาพระหว่างประเทศอันถาวร สอดคล้องกับปรัชญาการเมืองของคานท์ที่ให้รัฐต่าง ๆ เริ่มต้นเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตย จากนั้นก็เข้าร่วมตัวกันอย่างหลวม ๆ และสร้างระบบระเบียบระหว่างกันซึ่งจะเป็นกรอบการปฏิบัติให้รัฐที่มารวมตัวกันเคารพสิทธิมนุษยชนและอธิปไตยของกันและกัน จุดสนใจของเสรีนิยมคลาสสิกจึงเป็นเรื่องของมนุษย์และระบบระเบียบระหว่างประเทศ

กองทัพเรือหลังสมัยใหม่ก็ทำหน้าที่รักษาระเบียบระหว่างประเทศที่รัฐต่าง ๆ มีร่วมกัน^{๑๒} ซึ่งต่างจากกองทัพเรือสมัยใหม่ที่ปกป้องเพียงอธิปไตยของรัฐจากรัฐอื่น ๆ ที่จะมาคุกคาม ดังนั้นทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกจึงสามารถใช้อธิบายกองทัพเรือหลังสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี โดยหากพิจารณาภารกิจของกองทัพเรือหลังสมัยใหม่ก็จะพบว่าเป็นไปตามเป้าหมายในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงในยุคโลกาภิวัตน์

ของเสรีนิยม เช่น ความร่วมมือระหว่างกองทัพเรือไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ในการป้องกันโจรสลัดในช่องแคบมะละกาก็ถือเป็นภารกิจในการรักษาเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศที่หล่อเลี้ยงระบบเศรษฐกิจโลกแบบเสรี ไม่ต่างจากการจัดตั้งกำลังทางเรือเพื่อปราบปรามโจรสลัดในอ่าวเอเดนของโซมาเลีย การช่วยเหลือฟิลิปปินส์ในกรณีประสภภัยธรรมชาติก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งในเรื่องมนุษยธรรม นอกจากนี้ปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติก็มีเป้าหมายชัดเจนในเรื่องการช่วยเหลือผู้ประสภภัยจากความขัดแย้งในประเทศที่เป็นรัฐล่มสลาย เป็นต้น ทั้งหมดนี้จะเห็นถึงบทบาทของกองทัพเรือในการรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศให้คงอยู่ในโลกปัจจุบัน

ในอนาคต บทบาทของกองทัพเรือหลังสมัยใหม่ที่อยู่บนฐานความคิดแบบเสรีนิยมคลาสสิกยิ่งจะเพิ่มมากขึ้น ข้อเสนอแนะในบทความนี้คือการเตรียมพร้อมทั้งในเรื่องกำลังพลและยุทธวิธีให้เข้าใจโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากความสำคัญของรัฐที่ลดลงและเรื่องมนุษยธรรมที่กำลังเพิ่มมากขึ้น ทฤษฎีเสรีนิยมคลาสสิกที่มีรากฐานมาจากมนุษยนิยมในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการจนกระทั่งส่งผลต่อระเบียบโลกเสรีในปัจจุบันเป็นทฤษฎีกระแสหลักซึ่งผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังพลของกองทัพเรือจำเป็นต้องเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อให้ภารกิจที่ได้รับมอบตามแนวคิดกองทัพเรือหลังสมัยใหม่บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

- ๑ Bruce Russett, "Liberalism," in *International Relations Theories Discipline and Diversity*, 3rd ed. edited by Tim Dunne, Milja Kurki and Steve Smith (Oxford: Oxford University Press, 2014), pp. 94-113.; Tim Dunne, "Liberalism," in *The Globalization of World Politics*, 6th ed. edited by John Baylis, Steve Smith and Patricia Owens (Oxford: Oxford University Press, 2014), pp. 113-125.; Paul R. Viotti and Mark R. Kauppi, "Liberalism: Interdependence and Global Governance," in *International Relations Theory*, 5th ed. (Boston: Longman, 2012), pp. 129-166.
- ๒ Corliss Lamont, *The Philosophy of Humanism*, 8th ed. (Amherst, NY: Half-moon Foundation, 1997), pp. 11-12.
- ๓ Ibid., p. 51.
- ๔ Ibid., p. 57.
- ๕ Aristotle, *The Nicomachean Ethics*, translated with an introduction by David Ross; revised by J. L. Ackrill and J. O. Urmson (Oxford: Oxford University Press, 1998)
- ๖ หลุนอี่ว: ขงจื้อสนทนา, สุวรรณ สภาอานันท์, แปล (กรุงเทพฯ: Openbooks, ๒๕๖๒)
- ๗ Jackson J. Spielvogel, *Western Civilization, Volume I: To 1715*, 7th ed. (Belmont, CA: Thomson Higher Education, 2009), pp. 243-270.
- ๘ Immanuel Kant, "Toward Perpetual Peace: A Philosophical Sketch," in *Toward Perpetual Peace and Other Writings on Politics, Peace, and History*, edited and with an introduction by Pauline Kleingeld; translated by David L. Colclasure (New Haven: Yale University Press, 2006)
- ๙ Michael W. Doyle, "Liberalism and World Politics" *The American Political Science Review* Vol.80, No.4 (December 1986): 1151-1169.
- ๑๐ E. H. Carr, *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939*, reissued with a new preface from Michael Cox (London: Palgrave Macmillan, 2016), p. 9.
- ๑๑ Ibid., p. 10.
- ๑๒ Geoffrey Till, *Seapower: A Guide for the Twenty-First Century*, 2nd ed. (London: Routledge, 2009), pp. 1-19.